Пише: Џозеф С. Нај
петак, 12 новембар 2010 06:56

(Данас, 12.11.2010)

Због тензија између Кине и Јапана поново је актуелна прича о томе колики је пад забележио Јапан од осамдесетих година прошлог века, периода који је за ту земљу био доба славе. Ако утисак да Јапан пропада има основа, да ли он може да се опорави?

Јапанска економија је претрпела две године спорог раста због политичких одлука у вези са сиромашнима које су уследиле након пуцања масивног мехура пренадуваних цена некретнина и акција почетком деведесетих година прошлог века. Кинеска економија је 2010. надмашила по величини јапанску, али рачунато по глави становника представља само једну шестину величине економије Јапана. Године 1988. осам од десет водећих компанија на свету по капитализацији тржишта биле су јапанске; данас ниједна од њих није на том списку.

Јапанска економија је претрпела две године спорог раста због политичких одлука у вези са сиромашнима које су уследиле након пуцања масивног мехура пренадуваних цена некретнина и акција почетком деведесетих година прошлог века.

Међутим, упркос томе што у последње време бележи слаб учинак, Јапан и даље има импресивне ресурсе. Његова економија је трећа у свету, држава има софистицирану индустрију и најбоље опремљене конвенционалне војне снаге међу азијским земљама.

Пре само две деценије многи Американци су се бојали да ће их Јапанци престићи пошто су приходи у Јапану по глави становника били већи него у САД. Прогнозирано је да ће Пацифички блок из којег ће САД бити избачене предводити Јапан и да ће између две земље чак избити рат. Футуролог Херман Кан предвидео је да ће Јапан постати

нуклеарна сила.

Уочи Другог светског рата Јапан је чинио пет одсто светске индустријске производње. Разорен ратом, тај ниво није поново достигао до 1964. Од 1950. до 1974. Јапан је досегао годишњу стопу раста од изузетних десет одсто, а до осамдесетих постао је друга по величини национална економија у свету, чинећи 15 одсто глобалне производње.

Јапан је такође постао највећи давалац кредита и највећи донатор иностране помоћи на свету. Његова технологија била је отприлике еквивалентна технологији САД - и чак је мало предњачила у појединим гранама производње. Јапан има само лако наоружање (ограничивши војне издатке на око један одсто БНП) и усредсредио се на економски раст.

Јапан и даље има висок животни стандард, високо квалификовану радну снагу, стабилно друштво, а у појединим областима технологије и производње водећа је земља. Штавише, њена култура, помоћ за прекоморски развој и подршка међународних институција представљају ресурсе за меку или атрактивну моћ.

Јапан има само лако наоружање (ограничивши војне издатке на око један одсто БНП) и усредсредио се на економски раст.

Међутим, стиче се утисак да постоји веома мала вероватноћа да би препорођени Јапан након деценије или две могао да постане глобални изазивач у економском и војном смислу како је било прогнозирано пре двадесет година. Јапан, који је отприлике величине Калифорније, никада неће имати географску или демографску скалу Кине или САД. А мека моћ Јапана ослабљена је етноцентричним ставовима и политиком. Поједини јапански политичари траже промену Члана 9 Устава, према којем су јапанске снаге ограничене на самоодбрану, док неки од њих говоре о нуклеарном наоружању. И једно и друго се сада не чини ни мудрим ни вероватним.

Ако би Јапан био савезник с Кином, заједнички ресурси две земље би чинили моћну коалицију. Кина је 2006. постала највећи трговински партнер Јапана, а нова влада коју је

2009. формирала Демократска партија Јапана тежила је успостављању бољих односа.

Међутим, стиче се утисак да и за савез постоји мала вероватноћа. Не само да ране од тридесетих година двадесетог века нису зарасле, већ Кина и Јапан имају опречне ставове у вези с тим где је место Јапана у Азији и свету. Тако на пример, Кина је блокирала напоре Јапана да постане стална држава чланица Савета безбедности УН.

У скорије време, пошто су припадници јапанских поморских снага ухапсили капетана кинеског рибарског брода у близини спорних острва Сенкаку, Кина је оштро реаговала те је ухапсила јапанске бизнисмене, отказала посете студената и суспендовала извоз ретких минерала од којих зависе кључне гране јапанске индустрије. Будући да су изгледи да се САД повуку из источноазијског региона веома мале, Јапан ће се можда придружити Кини, али је више вероватно да ће одржавати своје савезништво са Америком да би сачувао независност од Пекинга.

>Ако би Јапан био савезник с Кином, заједнички ресурси две земље би чинили моћну коалицију.

Највећа опасност која данас прети Јапану јесте тенденција да се окрене самом себи уместо да постане глобална цивилна сила свесна својих огромних потенцијала. Тако на пример, буџет Јапана за пружање помоћи је смањен, а број јапанских студената који студира преко мора преполовљен је у односу на период од пре две деценије. Ако би се Јапан окренуо себи, био би то губитак за цео свет.

(Аутор је професор на Харварду и некадашњи помоћник министра одбране САД)